Защо ли актьорите приемаха в компанията си това невзрачно момче?

Вероятно го ценяха като публика, поради недостиг на сериозна аудитория. Пред него безкрайно можеха да изпълняват монолозите си, които подготвяха на смени, за да се оплачат от злочестата си съдба и лошия късмет - в лицето на Нико Херцег винаги откриваха търпелив слушател. От друга страна, у това момче имаше нещо, което обещаваше, че то няма да се задоволи с посредственото. С по-изявени инстинкти, отколкото с разум, актьорите долавяха това с вродения си нюх. Това момче обещаваше! Какво ли? - това дори и на тях самите не беше още ясно, а той им беше само по-малък брат по безсъние. Дружейки денонощно с тях, Херцег си вързa в кърпа висшето кафанско образование. Занемари учението, но, както се оказа по-късно, времето, прекарано в Театралното кафене не беше изгубено. Дори и без да иска, всеки се образова в такава насока, в каквато го влече вътрешният му усет и така получава точно онова, което му е необходимо - полезните уроци сякаш сами намират бъдещия си обект.

Така Херцег се научи да бъде търпелив слушател на изповеди (умение, което често пробива пътища там, където бъбривостта остава безсилна), научи много за омразата, завистта и сплетните, които придружават кариерата на хората на изкуството и на онези, които се изкачват към успеха. Научи се на актьорско майсторство! От многото устни творци на словото, на чиито маси беше канен и бе слушал огнехвъргачките на широките им души, научи всичко за красотата на човешката реч; научи се как в обикновените на пръв поглед делнични неща да открива неподозирани ценности,

отминавани от другите с равнодушие. Слушайки историите за кариерите на много прочути хора, тълкувани от връстниците им, които гниеха, пропаднали и забравени, около масите в Кафенето, момчето разбра, че никой не е по начало толкова велик, както изглежда по-късно в тържествените одежди на своя успех и че всяка известна личност има в биографията си много тъмни моменти и сенки, заради които заслужава повече нашето съжаление, отколкото възхищение. Узна всичко за уязвимостта на суетата, за пораженията и за щастливите обстоятелства, от които трябва да съумееш да се възползваш щом веднъж се появят; накрая - за добрите и лошите години в живота на всекиго. Всички тези уроци в старото задимено Театрално кафене на Обала му помогнаха да не се стъписа по-късно от големия свят там, навън. Учителите му бяха вече отдавна мъртви, забравени и пръснати из мрачните предели и много от тях никога не видяха как от скромен слушател се превръща в умел събеседник и как под светлината на рефлекторите поставя в студиото винаги една и съща маса, подобна на онази, на която ковеше занаята си любознателност.

Една обикновена съботна вечер, която нищо особено не обещаваше, Лина Коен плахо запристъпя във Физкултурния дом. Той изпита потребност да я защити, докато тя минаваше между двойките, които танцуваха буги-вуги и онези, другите, които с ръце в джобовете наблюдаваха танцуващите. Но още тогава се усъмни, че това е възможно. В бадемовите очи и тялото на Лина Коен, действително, можеше да се познае онова някогашно момиченце с жълта рокля от парашутна коприна, но сега у нея имаше и нещо друго - някаква нетърпима жажда да бъде въведена в тайната на другите момичета (защо иначе щеше да дойде на забавата?) - сякаш нещо много по-силно от легендата, която с

течение на времето беше изтъкал Херцег, влечеше малката Лина в прегръдката на порока.

Беше подрязала тъмната си коса и облякла дълга рокля с цвят на гнила вишна. Хармоничната й фигура се беше издължила; несъмнено Лина от малка изгубена принцеса, се беше превърнала в истинско градско момиче, чиито зърна се очертаваха възбуждащо под изопнатата тъкан.

Поради всичко това, в момента, когато се приближи до нея откъм гърба й и сложи ръка на рамото й, поканвайки я на танц ("Обичам Париж през есента"), освен любов, имаше и отчаян зов да я спаси, преди да е станало прекалено късно и докато не е заприличала на другите момичета в залата. Позна го и затанцува в неговите обятия, без да подозира, че с танца той я изтегля незабелязано колкото се може по-далеч от порочния център на залата; колкото се може по-далеч от господарите на забавата и техните жрици, клопки и насилия, в прикритието на полумрака, в безопасност... И въпреки придобития опит, докато танцуваше, той се молеше да му спре треперенето на ръцете и да преодолее слабостта, която обхваща подгъващите му се колене; възбудата, обзела го по време на първия танц със своята любима, го караше съвсем да забрави стъпките на слоу-фокса и обичайните думи, които трябваше да изговаря, докато танцуват. Лина танцуваше неумело, но с изключителна лекота. Не "тежеше" на ръцете му, не се опитваше да води, а се оставяше да бъде водена. Държеше я в обятията си, предчувствайки, че е прекалено красива за него, който е никой и нищо. Оставяше се на болката в мига на все още неизразимото си щастие, страдайки предварително заради цената, която ще трябва да плати един ден, когато красотата й бъде разкрита и стане известна на всички. По това време още не беше научил, че не трябва да се плаши от нещастието, преди самото то да е

дошло. Че не трябва напразно да го предизвиква! Не споменаваха за времето, прекарано в казармите на Свети Андрия; Лина Коен изглежда беше забравила всичко или просто нямаше желание да си спомня. Възбудена от първата в живота си забава, любопитно се озърташе из залата.

В паузата наблюдаваше миловидния й профил и забеляза в него трепетна изненада от откритието на собствената красота, отразена във възхитените момчешки очи. Херцег и не подозираше, че вече е погълнал отровата на непреодолимата еврейска женственост. Дори на сън не можеше да си представи всичко необходимо да се оформят точно по този начин разширените ноздри на това миловидно младо животинче. Колко столетия изгнаничество, погроми и скитничество, колко носталгия по старите испански заселища, за да се наследи от много поколения сефардски жени (сефарди - испански евреи, б. пр.) този болезнено чувствителен поглед на очите, в чиито зеници още тлеят отблясъци от древни пожари! И колкото тайно трупани богатства - заровени или складирани, колко топове благороден плюш, коприна и кадифе, за да се понесе така небрежно една съвсем обикновена рокля от евтин лилав плат... Четири столетия призиви през мрака към изгубения дом, осезателната мекота на еврейските и мавърските заклинания над люлките на дедите и прадедите й; пепелта на историята, кръв и пот, човешки мъки и унижения; колко раздели, викове и смях, за да разцъфне в края на цялата тази история, а в началото на Херцеговата, един така нежен сефардски цвят от една съвсем обикновена сива сараевска улица?

Можеше да остане само до девет часа и той я изпрати до тях. Не й разкри, че и със затворени очи щеше да намери пътя! Стояха пред входа, без да знаят какво да си кажат. По лицето на Лина се топяха малки снежни кристали.

- Искаш ли да се забавляваме? - измънка той.

- Искам... - отговори Лина Коен. - Да, искам. Страшно искам!